

СТАНОВИЩЕ

за защитата на дисертационния труд **„Авторство и канон в българската книжнина (1878-1944). Жените авторки”**, подготвен от докторантката **Валентина Милчова Миткова** с научна ръководителка проф. д-р Красимира Даскалова в Катедра „Библиотекознание, научна информация, културна политика” (БНИКП) на Философския факултет (ФФ) на Софийския университет „Св. Климент Охридски” (СУ) и аспирираща за придобиване на образователната и научна степен **„доктор”** по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекзнание, библиография – История на книгата)

Подготвила становището: проф. д-р Анка Атанасова Гергова

Ще започна изложението на моето становище с биографична справка за Валентина Милчова Миткова, тъй като тя е показателна за нагласите и ориентацията ѝ при постъпване в докторантура. Родена на 06.01.1979г. в град Кюстендил, тя от юношество проявява предпочитания към хуманитаристиката и изучаването на чужди езици. Завършва средно образование в Езиковата гимназия „Д-р Петър Берон” в родния си град през 1998 г., като през лятото на 1996 г. е включена в курс по английски език в The Oxford College, Великобритания. През месец юни 1999 г. с успешно взет изпит завършва Cambridge Advance English, а през май 2000 г. полага изпита TOEFL. Тогава вече е студентка в специалност „Културология” от ФФ на СУ, Катедра „История и теория на културата”, завършена на бакалавърска степен през 2003 г. Веднага след това продължава магистратура по специалността „Изкуство и съвременност. XX-XXI век”, завършена 2005 г. Имам спомен от представянето ѝ през 2009 г. на конкурса за постъпване в докторантура в Катедра БНИКП на ФФ в СУ, на който показва сериозни познания по история на културата и книжнината и овладян стил на анализа. Тези впечатления се утвърждаваха и по време на последвали осъждения на части от дисертацията, организирани от проф. Красимира Даскалова с екипа, работещ в катедрата по проблемите на история на книгата. Не бих пропуснала да отбележа, че В. Миткова през целия период на научно съзряване не пропуска възможности да натрупва разнообразен професионален опит: преподава английски език в Частната езикова школа „Атлас”, София; заема административни постове в областта на туризма, хотелиерството и медиите – Турист Сервиз Холдинг, главен офис София, Sigma Capital Management, България, Инвестор БГ АД. От януари 2013 г. е административен секретар в Посолството на Китай в България (вж. данните от предзащитната документация). През учебната 2013-2014 година тя поема в Катедра БНИКП семинарни занятия по „История на книгата и четенето” част II, на редовно обучение бакалавърска степен. Междувременно В. Миткова се омъжи и роди своята първа рожба.

Изводът от набелязания жизнен път на докторантката Валентина Миткова е, че тя е поемала с отговорност поетите в образованието си задължения и проявявала не така често срещаното днес трудолюбие.

Теоретико-концептуалната **„канава” на дисертационното изложение** позволява да се обглежда миналото на авторството и на феминистката критика, а през последните десетилетия да се обогатява размисъла за взаимодействието на половете, като се включват „историята на книгата, книгата в историята”, както е озаглавен едноименният сборник с преводни текстове, издаден 2001 г., а досега се е превърнал в помагало при подготовката

на различни университетски професионалисти-културолози, библиотекари-информатори, книгоиздатели, филолози, историци.

1. Приложеният интердисциплинарен подход в дисертацията извежда на кръстопътя между много и различни изследователски „трасета”: историческа социология на литературнохудожественото творчество, теория и история на културата, сравнителни аспекти на авторството и на книжовната продуктивност, разисквани в европейски контекст, история на манталитета и мисловността. Така се поставят въпроси и се търсят перспективи за осмисляне на т.нар. „дълги периоди” от човешката цивилизация.
2. Дисертационното изложение включва и реферира конспективно публикации на повече от сто съчинения на български език и няколко десетки на чужди езици (такава е ориентировъчно бройката им приложената библиография за използваната литература). Сам за себе си този факт е показателен за широката осведоменост на Валентина Миткова, залегнала като основа на ерудирания ѝ размисъл. Важното в случая е, че те съвсем не са самоцелно избирани или коментирани, а са „втъкани” на място, в подходящ поток от разисквания. Документалното разнообразие на източниците е осигурено от публикации в периодичния печат и от архиви, спомени и оценка както на съвременници, така и на най-нови изследователски наблюдения на книжовно-творческите процеси от последната четвърт на XIX и първата половина на XX век в България.
3. Дисертационният труд на Валентина Миткова допринася да се разширява съвременната дискусия за женското писане и авторство, посветена на специфичните им проявления в Югоизточна и Централна Европа, намерили място в международното списание ASPASYA, реализирано под ръководството на проф. д-р Красимира Даскалова.

Казаното за същността на **дисертационния труд** насочва към спецификата на неговото структуриране и съответно – към оценка на **неговите по-конкретни приноси**. Моето становище се основава на следните от тях:

1. Панорамно разгърнатата проблематика за жените авторки в българската държава от преди повече от век и половина е първи опит да успореди в хуманитаристиката и обществознанието размисъла за тяхното присъствие и творческа продуктивност с траен ефект.
2. Първа глава на дисертацията, озаглавена „Авторът, авторството и авторските права – опит за генеалогия на концептите и проследяване на еволюционната им траектория”, акцентира на разбиранията им в светлината литературно-критически теории и генезиса на идеята за интелектуална собственост. От прото-варианта ѝ в режима на властови привилегии се преминава към революционната ситуация, създадена с изобретяването на книгопечатането в средата на XV век и последвалото го европейско разпространение, а по-късно и в т.нар. „нови земи”. Очертават се налични регионални специфики в Англия, Франция, Германия, обусловени от наложили се от социокултурни и политико-икономически условия за привилегироване на печатното тиражиране. Едва след неговата комерсиализация в европейския XVIII в. се постига индивидуализиране на автора и утвърждаването му като собственик на създаваните от него творби. Те намират своя правна защита първоначално в напреднали книжовно държави, а през 80-те години на XIX в. и на международно равнище – от Бернската конвенция. Така се оформя широк концентричен кръг от проблеми, свързани с историята на авторството.

3. Втора глава от дисертацията разисква проблеми от концентричен кръг с по-малък радиус - за авторството в младата българска държава от периода 1878-1944 г., предхождан от възрожденската епоха. Профилът на автора от следосвобожденските десетилетия се оформя под въздействието на мисленето за онези литературнохудожествени произведения, които оформят литературния „канон”. Като явление, съпровождащо усилията за модернизация на българския обществен живот и култура, той – канонът, се ръководи от амбицията да оповести и наложи и български автори в световните творчески процеси. Това определя облика му на подражателно-догонващ чуждестранните постижения.
4. Ядро на тезите в дисертацията, оформено в центъра на набелязаните два концентрични пояса, е битността на българското женско авторство, неговото възприемане от литературната критика, оценките и насочването му, разисквани в трета глава на дисертацията. На фона на еманципаторските аспирации, възникнали през последната четвърт на XIX век и поддържани по-късно трайно, както показват статистическите данни за книжнината, женското литературно писане мъчително преодолява патриархалните нагласи на обществото и традиционно наложилите се концепции да се пише „по женски”, в границите на личното преживяване, характерно с предопределеността на пола. До конкретизации на мъжкото настояничество са разисквани красноречиви примери с известните двойки: Евгения Марс-Иван Вазов, Мара Белчева-Пенчо Славейков, Дора Габе-Боян Пенев, Яна Язова-Александър Балабанов. Те са показателни за „женската литература”, успоредявана с присъстващи в канона творци, но оставала извън него.

Не бих пропуснала в заключение да подчертая, че дисертационния текст от 216 компютърно набрани страници е на изискван научен стил и език. Аналитично-съдържателното изложение е логично структурирано и удачно аргументирано. В заключение на дисертацията размисъл се открива перспективата за изследвания на следдеветосептемврийския период, в който цялостният български културен контекст свидетелства за утвърждаване на традиционния модел, фаворизиращ фигурата на мъжа литературен творец. Авторефератът адекватно отразява дисертационното съдържание. Публикациите, свързани с него са 5 на брой, като 2 от тях са на английски език. В заключение на становището ми ще обобща, че ерудицията и овладяването на проблематиката по обхванатата тема дават основания Валентина Милчева Миткова да бъде оценена като перспективен изследовател и университетски преподавател. Категоричен е моят положителен вот за защитаваната нейна дисертация.

Подготвила становището:

Проф. дфн Анка Атанасова Гергова